

KUNTALIITOSTEN VAIKUTUS ARKISTOTOIMEEN

Alustus
Suomen VIII Arkistopäivät
Jyväskylä 19.5.2010

Pirkko Haario

TURUN
MAAKUNTA-ARKISTO

Kuntaliitosten vaikutus arkistotoimeen

- kuntien asema ja arkistolaitoksen toimivalta
- muutoksen laajuus ja vaikutukset
- kuntien arkistotoimen tarkastukset
- arkistotoimen tila tarkastuskohteissa
- esimerkit muutosten vaikutuksesta

TURUN
MAAKUNTA-ARKISTO

Kuntien asema ja arkistolaitoksen toimivalta

- kuntien itsehallinto: valtion viranomaisen ohjaus- ja valvontavalta perustuu nimenomaiseen säädökseen
- valtion viranomaisilla on myös erityislailla säädettyjä tehtäviä hoidettaessa vain laissa säädetty toimivalta
- arkistolaitoksen toimivalta perustuu arkistolakiin 831/1994 ja sähköiseen asiointilakiin 13/2003:
  - oikeus tarkastaa kuntien arkistointia (ja asiakirjahallintoa)
  - asiakirjojen pysyvä säilyttäminen
  - pysyvästi säilytettävien asiakirjojen laatimisessa ja tallentamisessa käytettävät materiaalit ja menetelmät
  - pysyvästi säilytettävien asiakirjojen arkistotilat
  - sähköisen asioinnin kirjaaminen tai muu rekisteröinti
  - sähköisen asioinnin asiakirjojen arkistointi

TURUN
MAAKUNTA-ARKISTO

Arkistolaki vs. kuntalaki

- kuntalakiin ei ole tarvinnut ottaa mainintaa arkistoista tai arkistotoimesta, koska arkistolaki kuuluu hallinnon yleis-säädöksiin, joita sovelletaan myös kunnissa
- kunnan sisäinen hallinto- ja päätöksentekomenettely järjestetään hallintosäännöllä (KuntaL § 50): ”Arkistotoimen järjestämisestä ei yleensä tarvita määräyksiä hallintosäännössä, koska toimivalta kuuluu (arkisto)lain nojalla kunnanhallitukselle”
- arkistotoimen hoidosta voidaan määrätä muussa johtosäännössä, lisäksi arkistotoimen ohjeistot

(Lähde: Harjula-Prättälä, Kuntalaki. Tausta ja tulkinnat. 7. uudistettu painos. Hki 2007. S. 61, 66-67, 406)

TURUN
MAAKUNTA-ARKISTO

Kuntaliitokset (muutoksen laajuus)

	Liitoksia	Mukana kuntia / lakanneet kunnat	Kuntia v. 2010
Vuosina 2001-2010	68	171 / 109	342
Tulevat liitokset	6	12 / 6	
Selvitykset	11	39 / ?	

- lisäksi yhteistoiminta-alueet (67 aluetta, 260 kuntaa v. 2009)
ja mm. muutokset ammattikoulutuksen järjestämisessä
(Lähde: Suomen Kuntaliitto)

Muutos tarkoittaa arkistotoimessa

1/2

- muutoksen kohdatessaan arkistonhoitajan on katsottava eteenpäin ...
- *sovitaan arkistotoimen ja asiakirjahallinnon hoitamisesta:*
  - vastuut ja resurssit laajenevassa tai uudessa kunnassa tai perustettavalla yhteistoiminta-alueella
  - arkistotoimen ohjeiston uusiminen (uusi kunta) tai päivittäminen (laajeneva kunta, isäntäkunta)
- jalkautetaan uudet ohjeet ja menettelytavat käytäntöön yhteisillä keskusteluilla ja koulutuksella
- aloitetaan arkiston muodostaminen (uusi kunta)

TURUN
MAAKUNTA-ARKISTO

Muutos tarkoittaa arkistotoimessa

2/2

- ... ja taaksepäin
- *turvataan jo muodostuneen tiedon säilyminen:*
  - muodostuneiden arkistojen päättäminen hallitusti (kokoaminen, seulonta, järjestäminen ja luettelointi)
  - muodostuneiden arkistojen säilyttäminen omina kokonaisuuksina
  - riittävien arkistotilojen hankkiminen
- *järjestetään tietopalvelu*
  - lainaamiskäytännöt

Tarvitaanko tähän kaikkeen ulkopuolista työvoimaa?

TURUN
MAAKUNTA-ARKISTO

Kuntien arkistotoimen tarkastuksista

- tarkastuskohteen toiminnallinen ja taloudellinen itsenäisyys asioiden hoidossa tarkoittaa sitä, että jokainen kohde ja tarkastus on ainutkertainen
- tarkastus kohdistuu yleensä keskushallinnon arkistotoimeen ja asiakirjahallintoon ja keskusarkiston hoitoon
- tarkastus osoittaa kunnalle/ky:lle, että arkistotoimen hoito on tärkeää ja siihen on panostettava
- arkistonhoitajaa voidaan tukea yksinäisessä työssään
- tarkastuksen jälkeen on helpompi pitää yhteyttä puolin ja toisin: ohjaus, neuvonta ja tietojen vaihto
  - samanlaista yhteyttä ei saa koulutuksen avulla

TURUN
MAAKUNTA-ARKISTO

Arkistontarkastukset kuntaliitoskuntiin

- v. 2001-2009 tarkastettu 64 kuntaliitoksissa mukana olleista kunnista (1/3 kaikista tarkastetuista)
  - 17 tarkastusta ”pääkuntaan” liitoksen jälkeen
- v. 2006-2009 tarkastettu 39 terveydenhuollon kuntayhtymää
  - 13 purettu tai kokenut muun muutoksen tarkastuksen jälkeen (1/3 em. tarkastetuista)
- arkistontarkastuksen pitäisi tarkoittaa arkistotietouden päivittymistä kunnassa tai kuntayhtymässä

TURUN
MAAKUNTA-ARKISTO

Arkistotoimen tila tarkastuskohteissa

1/4

- arkistotoimen järjestäminen ja käytännön hoito jäävät usein päivittäisessä toiminnassa muiden tärkeämmiltä tuntuvien asioiden varjoon
  - vasta arkistontarkastuksen jälkeen ryhdytään toimimaan arkisto-asioissa
- myös päinvastaisia tapauksia toki on: ”päivittäistä asiakirjahallintoa tai päätearkistoa on hoidettu hyvin”
  - ➔ kunnat ja kuntayhtymät ovat varsin heterogeeninen tarkastettavien joukko
- puutteita kaikilla arkistotoimen osa-alueilla ...

TURUN
MAAKUNTA-ARKISTO

Arkistotoimen tila tarkastuskohteissa 2/4

- puutteita arkistotoimen organisoinnissa ja ohjeistossa:
  - hallituksen päätöstä arkistotoimen suunnittelusta, vastuista ja käytännön hoidon järjestämisestä ei ole tai se on vanhentunut (ArkistoL 8-9 §)
  - arkistonhoitajaa (arkistotointa johtava viranhaltija) ja arkistovastaavia ei ole nimetty tai koulutettu
  - arkistotoimi hoidetaan ”oman toimen ohella”
    - ➡ resurssipula!
  - arkistotoimen ja asiakirjahallinnon toimintaohje, arkistonmuodostussuunnitelma ja muut asiakirjojen käsittelyn ohjeet ovat vanhentuneet

- puutteita päivittäisessä asiakirjahallinnassa:
  - arkistonmuodostus ei suju normaalin asiakirjojen käsittelyn yhteydessä, vaan asiakirjakokonaisuuksien ja -sarjojen muodostaminen jää jälkikäteen tehtäväksi (arkistonjärjestäminen)
  - seulonta koetaan vaikeaksi; sitä ei mielletä osaksi normaalia työsuoritusta, jolloin se jää tekemättä
  - asianhallintajärjestelmää käytetään ”suppeasti”: esim. päätöksenteon prosessin toimijat eivät ole sitoutuneet sen käyttöön
  - muut tietojärjestelmät puuttuvat arkistotoimen piiristä

Arkistotoimen tila tarkastuskohteissa

4/4

- puutteita arkistonhoidossa ja arkistotiloissa:
  - aineistot siirretään keskusarkistoon järjestämättä ja seulomatta sekä epäsäännöllisesti
  - arkisto on luetteloimatta, jolloin tietopalvelun hoitaminen on mahdotonta (esim. kuntaliitosten yhteydessä ”muistit” poistuvat, kun tehtäviä organisoidaan uudelleen)
  - hävittämisluekkeloita ei pidetä
  - arkistotilojen kunto on varsin kirjavaa
  - arkistotilojen tarve kuntaliitosten yhteydessä

TURUN
MAAKUNTA-ARKISTO

Esimerkki kuntaliitoksen vaikutuksesta 1/2

- kunta liitetään toiseen kuntaan
  - *laajenevan kunnan ams päivitetään*: asiakirjojen käsittelyssä sovitaan erilaiset toimintatavat yhteen ja yhteisesti sovitut asiakirjojen käsittelykäytännöt kirjataan ohjeeksi
  - *lakkautettavan kunnan arkisto päätetään*: seulonta, järjestäminen, luettelointi
  - arkistoluetteloon merkitään, mikäli aineistoja lainataan tai mikäli niitä siirretään laajenevalle kunnalle
  - laajenevan kunnan velvollisuus säilyttää lakkautetun kunnan arkisto omana kokonaisuutena

Esimerkki kuntaliitoksen vaikutuksesta 2/2

- terveyskeskusky purkaantuu kuntaliitoksen yhteydessä
  - *kunnan ams päivitetään* uuden/uusien substanssitehtävien osalta ja tarkistetaan yleis-, talous- ja henkilöstöhallinnollisten asiakirjakäytäntöjen osalta
  - ainakin *kuntayhtymän hallinto- ja talousarkisto päätetään*: seulonta, järjestäminen, luettelointi
    - purkamiseen asti kertynyt *pysyvästi säilytettävä otos* potilaskertomuksista kuuluu myös ky:n arkistoon
  - kunnan velvollisuus on säilyttää ky:n arkisto omana kokonaisuutena; säilytyspaikasta ja tietopalvelusta sovitaan

Muutos ammatillisen koulutuksen järjestämisessä

- järjestämislupa kunnalta tai kuntayhtymältä yksityiselle järjestäjälle: säätiö, yhdistys, osakeyhtiö
  - Arkistolaki koskee vain koulutustoiminnan yhteydessä muodostuvaa arkistoa, ei hallinnon arkistoa (1.1 § 6 k.)
  - opetustoimintaan ja oppilasasioihin liittyvien asiakirjojen käsittelystä sovitaan: arkistotoimen vastuu ja käytännön hoito, ams:n ylläpito, arkiston säilytysvastuu
- jo muodostuneen arkiston päättäminen sekä sen säilytyspaikasta ja säilyttämisen vastuutahosta päättäminen
  - kunta edeltäjänä: kunnan keskusarkisto
  - ky edeltäjänä: jonkun jäsenkunnan keskusarkisto
  - asiakirjojen lainaamisesta sopiminen; ei siirtoa!

TURUN
MAAKUNTA-ARKISTO

Kuntaliitosten ja muiden muutosten vaikutus

- arkistojen päättäminen tuo esiin mahdolliset laiminlyönnit arkistotoimen ja arkiston hoidossa
- useiden arkistojen säilyttäminen edellyttää tilajärjestelyjä ja tietopalvelun järjestämistä
- erilaisten toimintakulttuurien yhdistäminen asettaa suuria haasteita uuden organisaation asiakirjahallinnalle ja arkistotoimen järjestämiselle
- muutosten tiheys ja laajuus korostavat kuntien arkistotoiminta koordinoivan toimijan puuttumista
  - itsehallinnon merkitys tuki- ja ylläpitotehtävässä?

TURUN
MAAKUNTA-ARKISTO

KIITOS

pirkko.haario@narc.fi

Kuvat: TMA
© Turun maakunta-arkisto

TURUN
MAAKUNTA-ARKISTO